

Weg met Urania

IJSLAND 2003

 Hilde Willemsen

In *Weg met Urania* halen we herinneringen op aan voorbije Astroreizen. Zo blikten we in 2020 terug op beroemde sterrenwachten die we bezochten. In 2021 staan de meest memorabele eclipsreis-momenten van de voorbije 23 jaar op het programma! Daarbij nemen we je mee naar vijf werelddelen! Na Oceanië, Azië en Afrika is het nu de beurt aan Europa, voor onze allereerste ringvormige eclips: IJsland, 31 mei 2003.

Terugspoelen naar de jaren '80...

Twee studenten fysieke geografie bezoeken het vakantiesalon in Brussel en staan verlangend aan de stand van 'Vreemde Continenten', een reisorganisatie voor avontuurlijke natuur-reizen. Maar 75000 BEF (zo'n 1875 euro) voor een reis naar IJsland is ver boven hun budget...

Een goeie 20 jaar later...

De Astroreizen zijn inmiddels goed en wel gelanceerd en we reisden reeds naar de Caraïben, Zimbabwe en Namibië om er totale zonsverduisteringen te beleven. Maar helemaal enthousiast worden we pas als we met de voorbereidingen starten voor de ringvormige eclips van mei 2003. Want die passeert door... IJsland! Het hoeft geen betoog dat de keuze om deze eclips daar te gaan waarnemen snel gemaakt is.

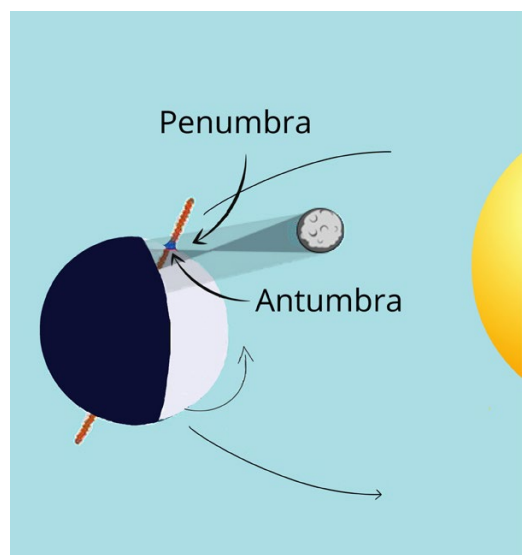
Een bijzondere eclips!

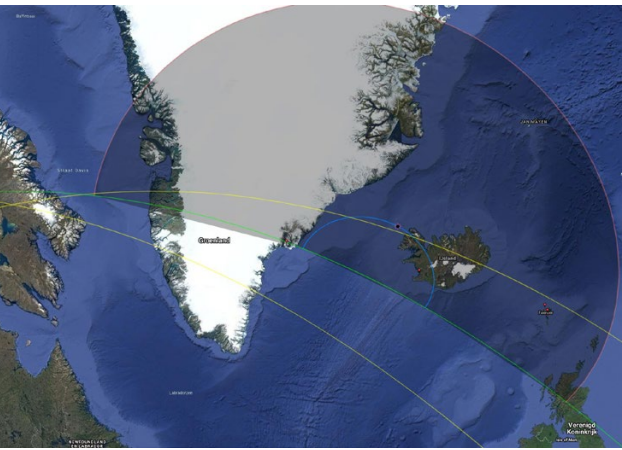
Onze eerste ringvormige zonsverduistering is meteen een buitenbeentje!

Bij een annulaire eclips staat de maan net te ver van de aarde om de volledige zon te bedekken, en blijft er een 'ring van vuur' over. Maar op 31 mei 2003 was er nog meer aan de hand: alleen een deel van het verlengde van de schaduwkegel van de maan liep over de aarde, en bovendien op hoge noordelijke breedte. Daardoor had het gebied waar de eclips als ringvormig te zien was geen noordelijke grens in de gebruikelijke betekenis. De grens is dan ook vervangen door de curve die het maximum op de horizon aanduidt.

De eclips was dus ringvormig in een gebied dat de vorm had van een halve cirkel, op het breedste punt zo'n 4900 kilometer breed (een record, want breder dan enig ander eclipspad deze eeuw!)

Daar deze eclips plaats vond drie weken voor het zomerzonnestilstandspunt, was de aardas zo'n 22°50' naar de zon toe geheld. Van de zon uit gezien, passeert de verlengde maanschaduw tussen de Noordpool en de terminator. Als gevolg daarvan liep het pad van deze ringvormige eclips van oost naar west in plaats van de meer typische west-oost richting. Het leek dus wel of de maan in de omgekeerde richting bewoog. Dit effect ontstaat doordat de maanschaduw de aarde bereikt over de Noordpool heen, dus na de top van de pool gepasseerd te zijn.

Het pad van de antumbra van de maan begon in het noorden van Schotland, omstreeks 03.45 uur UT. Verder via de Hebriden, de Orkney- en Shetland-eilanden naar de Faeröereilanden. Omstreeks 4 uur UT (in de ochtend, jawel) bereikt de schaduw IJsland, om westwaarts voort te lopen over Groenland en bij zonsopkomst (jawel) in de Baffin Baai in Canada te eindigen omstreeks 4.30 uur UT. Van begin tot einde duurde deze ringvormige eclips amper 47 minuten!

Een bijzondere eclips dus! We wilden ze zo noordelijk mogelijk waarnemen, want daar was de ringvormige fase het langst, alhoewel dat door de bijzondere omstandigheden van deze eclips niet veel verschil uitmaakte met het zuiden van IJsland. Toch zou het een goeie keuze blijken, daarover verderop meer...

Allen die willen naar IJsland gaan...

IJsland. Het zou een geologische ontdekkings- tocht worden langs geisers, gletsjers, vulkanen en fumarolen... Met watervallen, warmwaterbronnen, lavavelden, fjorden, spoelzandvlakten, basaltkliffen en papegaaiduikers erbovenop!

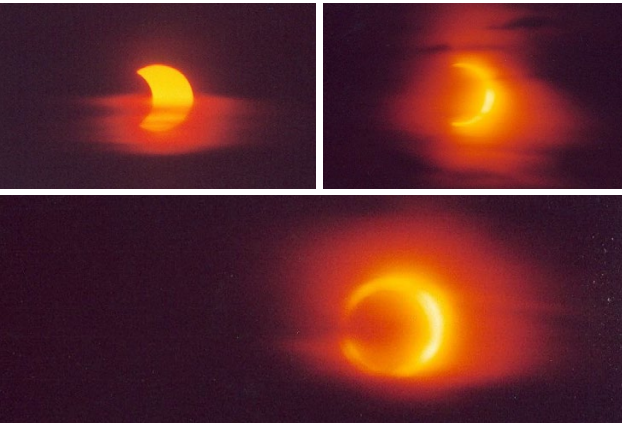
We vlogen naar Keflavik, de internationale luchthaven nabij Reykjavik en reden onmiddellijk door naar de binnenlandse luchthaven,

bijna in het stadcentrum gelegen, voor een vlucht naar Akureyri, de 'Hoofdstad van het Noorden'. We maakten al meteen kennis met het wisselvallige IJslandse weer, want scheen in Reykjavik volop de zon, de vlucht met het kleine vliegtuigje werd al snel na het opstijgen heel bumpy en de landing in Akureyri voelden we vóór we iets konden zien... Laaghangende wolken heette het... Gelukkig zijn de IJslandse piloten wel een en ander gewend...

Eind mei wordt het in het noorden van IJsland niet donker. Er is weliswaar geen mid- dernachtszon, maar de zon daalt er dan maar net onder de horizon, waardoor het heel de nacht licht blijft. Dat had zo zijn voordelen. Als je bijvoorbeeld nog een extra dagactiviteit aan het programma wilde toevoegen, maar eigenlijk geen tijd meer vond, plande je die tussen 22 uur en 23.30 uur — probleem opgelost! En de IJslandse paardjes, die vinden elk uur van de dag of nacht geweldig om hun poten te strekken en ons in wilde galop te laten kennismaken met de indrukwekkende IJslandse lavavelden!

De langste dag...

De eclipsdag van 31 mei 2003 zal in de annalen van de Astroreizen te boek blijven staan als één van de langste excursies ooit. We begonnen eraan om 1 uur. In de ochtend! Vanuit ons hotel in Myvatn hadden we zo'n twee uur te rijden naar de waarnemingsplaats. Onderweg, omstreeks 2.30 uur, een schitterende zonsopkomst! Dat was alvast veelbelovend, want we wisten al vooraf dat het een spannende eclips zou worden. Eerst en vooral: het wisselvallige IJslandse weer. Daarenboven: op het moment van de eclips zou de zon amper 4 graden boven de horizon staan. We hadden met andere woorden een waarnemingsplek nodig met perfect zicht op de horizon. Google Maps

Onderaan: bubbels om 4 uur in de ochtend na een geslaagde eclipswaarneming!

en Google Earth bestonden nog niet, dus de voorbereiding was met ‘analoog’ kaartenmateriaal en een meetlat gebeurd. Hadden we wel juist gemeten en gerekend? Maar onze IJslandse gids Vilhjalmur Hjörleifsson, Vily voor de vrienden, kende de regio op zijn duimpje en bracht ons naar een perfecte plek! En daar komt Reykjavik terug in het verhaal: daar hadden ze namelijk niet zo goed gerekend, en het speciaal voor de gelegenheid opgezette eclipsdorp ergens in de omgeving van de hoofdstad baadde om 4 uur in de ochtend nog helemaal in de schaduw van de omringende heuvels...

Nu nog de weergoden temmen... want we hadden dan wel een zonsopkomst gezien, maar

eigenlijk was de hele hemel overtrokken... op een smalle strook net boven de horizon na: waar de zon stond! En waar we, om 3 minuten na 4 uur in de ochtend van 31 mei 2003, quasi perfect van onze allereerste ringvormige eclips konden genieten! Na de ringvormige fase verdween de zon snel achter het wolkendek voor de rest van de dag, maar dat kon onze vreugde niet temperen! Laat knallen, die champagne!

We verlieten de waarnemingsplaats en een eindje verderop was het tijd voor een picknickontbijt. Net nadat we dat achter de kiezen hadden, begon het te druppelen. De volgende halte, de basaltformaties van Hljóðaklettur (probeer

De sprookjesachtige basaltformaties van Hljóðaklettur

Links: Dettifoss waterval in de gietende regen. Rechts: De dampende lavavelden van de Krafla-vulkaan.

het vooral niet uit te spreken) bezochten we in een gezapig regenbuitje, maar daarna gingen de hemelsluizen wagenwijd open voor de rest van de dag!

Dettifos, in termen van debiet de krachtigste waterval van Europa, bezochten we in de gietende regen en ook van de dampende lavavelden aan de Krafla-vulkaan keerden we als verzopen kiekens terug in de bus.

Maar dat is nu eenmaal IJsland ten top, dus we lieten dat niet aan ons hart komen en het cliché ‘moe maar tevreden’ was zeker van toepassing toen we in de late namiddag terugkeerden naar ons hotel in Myvatn!

Rondrijden op de ringweg

Eind mei zijn de wegen in het IJslandse binnenland nog niet toegankelijk. Onze rondreis bleef dus noodgedwongen ‘beperkt’ tot de ringweg, die het hele jaar door berijdbaar is (tenzij sneeuwstormen, overstromingen of ander natuurgeweld de weg versperren). Maar dat ‘beperkt’ krijgt niet voor niets aanhalingstekens, want ook de ringweg staat garant voor veel meer overweldigende natuur en spectaculaire landschappen dan je in één reis kan verkennen.

Veel te veel dus voor dit korte reisverslag, daarom slechts enkele foto’s ter illustratie.

Links: met stip de schattigste vogels van IJsland... de papegaaiduikers! Echte acrobaten zijn het, hoe ze met hun korte vleugeltjes er toch in slagen om bij stormwind perfect te landen op de steile kliffen. Rechts: Jökulsárlón, het bekendste en grootste gletsjermeer van IJsland.

We want more...

Wie dacht dat na deze reis onze IJslandhonger wel gestild zou zijn, is zelf nog nooit in IJsland geweest. Natuurlijk keerden we later nog terug! In de winter, voor het poollicht. Maar ook in de nazomer, als de nachten opnieuw donker worden, eveneens voor poollicht...

En IJsland laat ons niet los. In februari 2022 staat er opnieuw een poollichtreis naar IJsland in de planning. Die is inmiddels volgeboekt, er is een wachtlijst. Inmiddels is het alweer 10 jaar geleden dat we IJsland nog eens in de zomermaanden bezochten. In juni 2022 brengen we daar verandering in! Geen poollicht, wegens witte nachten... Ook geen eclips — dat is voor 2026! Wel een natuurreis met een stevige brok geologie. Begeleid door een Urania-medewerker die sinds enkele jaren hevig door het IJsland-virus aangetast is! Meer info binnenkort op de astorois-pagina's van de Urania-website! ■

Opmerking bij de foto's: in 2003 fotografeerden we nog niet digitaal, vandaar de 'vintage'-look van deze scans. Foto's: Werner Hamelinck

Linksboven: de Svartifoss of Zwarte Waterval is één van de talloze fotogenieke watervallen en diende als inspiratie voor het ontwerp van de Hallgrímskirkja, de grootste kerk in Reykjavík!

Rechtsboven: wandelen door de Almannagjá, de Alle-mensen-kloof, in het nationaal park Þingvellir. Deze kloof is letterlijk de scheiding tussen de Noord-Amerikaanse en de Euraziatische tektonische platen.

Onder: in IJsland zie je letterlijk hoe de continenten uit elkaar schuiven... Het eiland ligt dan ook pal op de Mid-Atlantische Rug, waar de Noord-Amerikaanse en de Euraziatische platen uit elkaar schuiven.

